

הכנסת העשרים וארבע

יוזמות: חברי הכנסת

//פ

נספח:

הצעות לתיקוני חקיקה להתמודדות עם ידיעות כוזבות (פייק ניוז), התשפ"א-2021

<p>בסעיף 126 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969 –</p>	(1)	<p>תיקון חוק הבחירות לכנסת</p>
<p>אחרי סעיף קטן 6 יבוא:</p>	(1)	
<p>(7) המפריע למהלך הסדיר של הבחירות באמצעות פרסום או שעתוק או הפצה של אמרה או שמועה או ידיעה, באינטרנט או בכל דרך אחרת, והוא יודע, או יש לו יסוד להניח, שהן כוזבות.</p>		
<p>אחרי סעיף 10(ב) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959 (להלן חוק הבחירות (דרכי תעמולה)), יבוא:</p>	(2)	<p>תיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה)</p>
<p>(ג) הוראות סעיפים קטנים (א)(3) ו-(ב)(5) יחולו, בשינויים המחויבים, גם על מודעות באינטרנט או בכל דרך אלקטרונית אחרת, לרבות מסרונים.</p>	(1)	
<p>אחרי סעיף 15 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה) יבוא:</p>	(3)	
<p>15ג. ב-14 הימים שלפני הבחירות לא תפורסם תעמולת בחירות באינטרנט או בכל דרך אלקטרונית אחרת, לרבות מסרונים, על ידי המפלגות או רשימות המועמדים, שלא בא עליה אישורו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית. יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית רשאי לסרב לתת אישור לפי סעיף זה או להתנות את מתן האישור בתנאים, בהתחשב, בין השאר, בשיקולים אלה:</p> <p>(א) תעמולת הבחירות תפר הוראה מהוראות חוק זה;</p> <p>(ב) תעמולת הבחירות תפר את הוראת סעיף 126(7) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969;</p> <p>(ג) פילוח והיקף האוכלוסייה שלה מיועדת תעמולת הבחירות, וההשפעה שעלולה להיות לתעמולה עליה;</p>	(1)	

		(4)	בסעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה) –
	אחרי המילים "או למענה", יבוא "בסעיף זה, הפרעה בלתי הוגנת" – לרבות פרסום או שעתוק או הפצה, באינטרנט או בכל דרך אחרת, של אמרה או שמועה או ידיעה על מפלגה או רשימת מועמדים אחרת, תוך ידע, או יסוד להניח, שהן כוזבות.		
	בסעיף 7 לחוק חוק מימון מפלגות, תשל"ג-1973 –	(5)	תיקון חוק מימון מפלגות
	אחרי סעיף קטן ו יבוא :	(1)	
	(ז) לא תוציא סיעה או רשימת מועמדים הוצאות בחירות במטרה לבצע הפרעה בלתי הוגנת כהגדרתה בסעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959.		
	בסעיף 159 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן- חוק העונשין) –	(6)	תיקון חוק העונשין
	אחרי המילים "את שלומו, יבוא "או לפגוע בבריאותו".	(1)	
	אחרי סעיף 441 לחוק העונשין יבוא :	(7)	
	441א. המתייצג בכזב כאדם אחר, חי או מת או לא קיים, בכוונה לפרסם או להפיץ ידיעות כוזבות כאמור בסעיף 159, דינו – מאסר שלוש שנים.	(1)	
	בסעיף 4ט(א) לחוק התקשורת (בזק ושידורים), תשמ"ב-1982 –	(8)	תיקון חוק התקשורת (בזק ושידורים)
	אחרי סעיף קטן 4 יבוא :	(1)	
	(5) ידיעות כוזבות, כהגדרתן בסעיף 159 לחוק העונשין, תשל"ז-1977.		
	בתוספת הראשונה לחוק מאבק בארגוני פשיעה, תשס"ג-2003 –	(9)	תיקון חוק מאבק בארגוני פשיעה
	בסעיף קטן 1 –	(1)	
	אחרי המילים "498", יבוא "159, 441א".		
	אחרי סעיף קטן 8 יבוא :	2)	
	(9) עבירה לפי סעיף 126(7) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969.		

דברי הסבר

כללי

תופעת ההפצה של חדשות כזב (המכונות "פייק ניוז") הפכה במהירות לאחד האיומים המרכזיים על המשטרים הדמוקרטיים, ועל זכויות האדם והאזרח ברחבי העולם ובמדינת ישראל. כדי להתמודד עם התופעה יש לחזק את המנגנונים הקיימים בחקיקה במדינת ישראל.

מאז ומתמיד נעשה שימוש בידענות כוזבות על ידי גורמים שונים כדי לקדם את מטרותיהם, מחוסר אכפתיות לזולת או מתוך רצון לפגוע בו. אך בעקבות הצמיחה של הרשתות החברתיות באינטרנט ההפצה של הידיעות הכוזבות הפכה להמונית ולמהירה באופן חסר תקדים בהיסטוריה האנושית.

כך למשל, אם בעת הגינוסייד ברואנדה בשנת 1994 הידיעות הכוזבות ורשימות המוות עוד הוקראו ברדיו, הרי בקיץ 2017 הצבא בבורמה הפיץ ידיעות כוזבות בפייסבוק נגד קבוצת המיעוט האתני המוסלמית, הקרויה רוהינגיה, וכך הצליח לעודד קבוצות אתניות אחרות להשתתף בטיהור האתני של הרוהינגיה וגם לתמוך בו פוליטית.

דוגמאות לשימוש בידענות כוזבות במטרה לפגוע בסדרן התקין של הבחירות במשטרים הדמוקרטיים, ראינו בשנים האחרונות בניסיונות החוזרים מצד קבוצות וגורמים המקורבים לשלטון ברוסיה להשפיע על הבחירות בארה"ב וכן להשפיע על דעת הקהל בבריטניה בשאלת העזיבה של האיחוד האירופי. במדינת ישראל ראינו כיצד נעשה שימוש בידענות כוזבות על ידי גורמים שונים, ואף מפלגות ומנהיגים פוליטיים, כדי להשפיע על תוצאות הבחירות לכנסת.

הידענות הכוזבות על נגיף הקורונה והסיכונים בחיסונים נגדו פוגעים במאמצים העולמיים לעצור את התפשטות הנגיף, ובכך גם מעצימים את המשברים הפוליטיים והכלכליים, מערערים משטרים דמוקרטיים ומחזקים מגמות אוטוריטריות ומשטרים אוטוריטריים. בישראל הידיעות הכוזבות פגעו ביכולת של משרד הבריאות להתמודד עם מגפת הקורונה ולבלום את התפשטותה, ואף הובילו לאיומים על חייהם של עובדי מערכת הבריאות.

הצעת החוק נועדה כדי לעדכן ולחזק הוראות חוק קיימות ולהתאימן למאבק בתופעה של חדשות כזב, תוך התייחסות ורגישות לצורך להגן במקביל על חופש הביטוי.

ההצעה נועדה לשפר ולשדרג את הכלים החוקיים הקיימים לאכיפה כלפי המפיצים של חדשות כזב עצמם. אך ההצעה אינה עוסקת באכיפה על פלטפורמות ההפצה ברשתות החברתיות, אשר ברור בעיקר אחרי הקריסה האחרונה של פייסבוק ושאר הפלטפורמות, שנדרשת לגביהן חקיקה נפרדת וחדשה, בשל המורכבות והרגישויות הקשורות לחופש הביטוי ולצנזורה על רשת האינטרנט.

ההצעה גם אינה עוסקת בהפצת ידיעות כוזבות בין אנשים פרטיים, שבה כבר עוסקות הוראות חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965 וחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981. ההצעה נועדה למלא את החסר בהתמודדות עם הפצה של ידיעות כוזבות שמשליכה על הציבור בכללותו או על חלקים מהציבור.

ההצעה ממוקדת בהיבטים של תופעת חדשות הכזב שנראים הכי דחופים בשנים האחרונות, שהתאפיינו במשבר פוליטי ובריאותי (נגיף הקורונה). הכוונה למניעת הפצת ידיעות כוזבות במטרה להפריע לקיום בחירות דמוקרטיות וחופשיות, הפצת ידיעות כוזבות שעלולות לסכן את בריאות הציבור, הפצת ידיעות כוזבות באמצעות זהות בדויה, אתרי אינטרנט שעיקר פעילותם בהפצת ידיעות כוזבות והפעילות של קבוצות שפועלות באופן מואגד או בלתי מואגד להפצת ידיעות כוזבות.

ההצעה מסדירה בחקיקה את החלטות היו"רים של ועדת הבחירות המרכזית, השופטים (בדימוס) חנן מלצר ואליקים רובינשטיין, בעניין תחולת הוראות מרכזיות בחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959, גם על רשת האינטרנט (תב"כ 16/19 הבית היהודי ותב"כ 8/21 עו"ד שחר בן מאיר), ובכך משפרת את התאמת החוק למציאות בשנים האחרונות שבה חלק ניכר מתעמולת הבחירות מופץ באינטרנט, וכן תסדיר את הפיקוח עליה. ההצעה לא מהווה תיקון מקיף לחוק, כפי שהציעה הוועדה לבחינת חוק הבחירות בראשות הנשיאה בדימוס דורית ביניש, אלא ממוקדת בסוגיית חדשות הכזב.

סעיף 1

מוצע לתקן את הוראת סעיף 126 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969, ולהוסיף ברשימת העבירות בקשר לבחירות גם פרסום והפצה של ידיעות כוזבות, באינטרנט או בכל דרך אחרת.

סעיף 2

מוצע לתקן את הוראות סעיף 10 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959, ולהחיל את חובות הגילוי והזיהוי הקבועות בסעיפים קטנים (א)(3) ו-(ב)(5), בשינויים המחויבים, גם על מודעות באינטרנט או שמופצות בכל דרך אלקטרונית אחרת, לרבות מסרונים.

סעיף 3

מוצע לתקן את חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959, ולהוסיף שב-14 הימים שלפני הבחירות (משך זמן זהה לקבוע בסעיף 15(א)(ד) בעניין תעמולה בטלוויזיה), לא תפורסם תעמולת בחירות באינטרנט או בכל דרך אלקטרונית אחרת, לרבות מסרונים, על ידי המפלגות או רשימות המועמדים, שלא בא עליה אישורו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית. מוצע שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית יהיה רשאי לסרב לתת אישור לפי סעיף זה או להתנות את מתן האישור בתנאים, בהתחשב, בין השאר, בשיקולים שתעמולת הבחירות תפר הוראה מהוראות חוק זה או את הוראת סעיף 126(7) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969. כמו כן, מוצע שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית יוכל לשקול בהחלטתו גם את פילוח והיקף האוכלוסייה שלה מיועדת תעמולת הבחירות, אשר בחינתם משמעותית לנוכח הניסיון בשנים האחרונות לדכא או לעודד הצבעה בקרב קבוצות אוכלוסייה ספציפיות באמצעות הפצה סלקטיבית אליהן של חדשות כוזב או מידע מטעה או חלקי. לנוכח החשיבות של דיון ציבורי ופוליטי חופשי ותוסס, לא מוצע לאסור על תעמולת בחירות באינטרנט קודם ל-14 ימים עד לבחירות, בתקופה זו (בין 90 ימים עד 14 ימים לפני הבחירות), יחולו כל המגבלות האחרות בהצעה זו על הפצת ידיעות כוזבות.

סעיף 4

מוצע לתקן את הוראת סעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959, ולהוסיף הגדרה של "הפרעה בלתי הוגנת", שתכלול גם פרסום והפצה של ידיעות כוזבות, לרבות באינטרנט או בכל דרך אחרת. זאת לנוכח השימוש המסיבי בידיעות כוזבות שנעשה בשנים האחרונות במערכות הבחירות בישראל ובמדינות אחרות על ידי מפלגות ומועמדים פוליטיים.

סעיף 5

מוצע לתקן את הוראת סעיף 7 לחוק מימון מפלגות, תשל"ג-1973, ולהוסיף איסור על הוצאות בחירות במטרה לבצע הפרעה בלתי הוגנת כהגדרתה בסעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959. זאת לנוכח השימוש המסיבי בידיעות כוזבות שנעשה בשנים האחרונות במערכות הבחירות בישראל ובמדינות אחרות על ידי מפלגות ומועמדים פוליטיים.

סעיף 6

מוצע לתקן את הוראת סעיף 159 לחוק העונשין, תשל"ז-1977, כך שתתייחס במפורש גם להפצת ידיעות כוזבות שעלולות לפגוע בבריאות הציבור.

סעיף 7

מוצע לתקן את חוק העונשין, תשל"ז-1977, ולהוסיף עבירה של התחזות במטרה להפיץ ידיעות כוזבות כהגדרתן בסעיף 159 לחוק העונשין. זאת כדי להתמודד עם התופעה של שימוש בזהות כוזבת ברשתות

החברתיות כדי להפיץ ידיעות כוזבות.

סעיף 8

מוצע לתקן את הוראת סעיף 4ט(א) לחוק התקשורת (בזק ושידורים), תשמ"ב-1982, ולהוסיף בהגדרה של "תוכן פוגעני" ב"אתר באינטרנט שעיקרו תוכן פוגעני" גם אתר שעיקרו הפצת ידיעות כוזבות כהגדרתן בסעיף 159 לחוק העונשין, תשל"ז-1977.

סעיף 9

מוצע לתקן את התוספת הראשונה לחוק מאבק בארגוני פשיעה, תשס"ג-2003, ולהוסיף בהגדרה של "ארגון פשיעה" גם חבר בני אדם, מואגד או בלתי מואגד, שפועל בתבנית מאורגנת, שיטתית ומתמשכת לביצוע עבירות של הפצת ידיעות כוזבות, ובפרט במטרה להפריע לסדרן התקין של הבחירות.